

Narigheid op het Haarlemmerplein

Ontwerp van de zijde aan het Haarlemmerplein (Architectencompagnie)

Na jaren steggelen, ambtelijk geklungel en alle andere bijverschijnselen van het ruimtelijk beleid in de binnenstad ligt er dan eindelijk een bouwplan voor het Haarlemmerplein ter tafel. Met dit bouwplan moest het historische plein voor zover mogelijk weer hersteld worden. De ravage was al in een ver verleden ontstaan.

Het toenmalige gemeentebestuur had in zijn stedenbouwkundige wijsheid bedacht dat er een autosnelweg moest komen die de Haarlemmerweg zou verbinden met de Jodenbreestraat. Dat megalomane project is ten onder gegaan in de slag om de Nieuwmarktbuurt. Tal van onderdelen voor dit tracé waren toen echter al uitgevoerd of in uitvoering. De brug over het Singel bij de Droogbak mag in dit verband wel genoemd worden als een monument van stedenbouwkundige hubris, en de herbouwde Haringpakkerstoren zal in de toekomst een passend uitroepteken vormen bij dit echec van het vooruitgangsgelooft.

Verweesd

Ook de schade in de Haarlemmerbuurt was al onherstelbaar toen de grootse plannen van het gemeentebestuur schipbreuk leden. Men had de oude Haarlemmerhouttuinen gesloopt en het Haarlemmerplein lag er ver-

weesd bij, zonder het gesloopte bouwblok dat het plein aan de noordzijde begrenste. Het profiel van de nieuwe Haarlemmerhouttuinen laat nog altijd goed zien hoe destijds in het stadhuis gedacht werd over kwaliteit in de openbare ruimte. Maar na al deze ellende daagde er nieuwe hoop, de binnenstad werd een beschermd stadsgezicht, misschien kon het Haarlemmerplein nog herrijzen in iets van zijn oude glorie. Al van het begin af aan bleek echter dat herstel van de oorspronkelijke bebouwing niet aan de orde was, grond is duur in de stad en verdichting vormt een soort heilige plicht, er moest weer grootsteeds gedacht worden.

Raar ding

Ons gemeentebestuur begrijpt er nog steeds niets van, laat staan de ontwikkelaar en de architect. Zonder een goed stedenbouwkundig plan, dat zich conformeert aan de maatvoering van de historische binnenstad, kan alleen een gedrocht tot stand komen. Daarom is het ontwerp dat nu ter tafel ligt ook een potentieel gedrocht. De ontwikkelaar grijpt zijn kans en de architect heeft een bouwblok getekend dat op IJ-burg niet uit de toon zou vallen. Op het Haarlemmerplein natuurlijk wel. Het is niet eens een echt bouwblok, maar een raar ding, samengesteld uit verschillende volumes en uiteenlopende

bouwmateriaal. Het meest wonderlijke is wel het enorme gat in de wand aan het Haarlemmerplein. Vroeger was een gat in een straatwand altijd een teken van verval, net als in een slecht gebit, maar tegenwoordig is een pleinvand met een gat erin blijkbaar een aanwinst. Op de Waarderingskaart Beschermd Stadsgezicht zijn alle gaten echter nog gemarkeerd met zwart, als mankerende onderdelen in het beeld. Ook de architectuur van het voorliggende ontwerp belooft niet veel goeds. De gevel aan de Kleine Houtstraat doet denken aan de perforatie van wc-papier, de gevel aan de Planciusstraat, tegenover de Haarlemmerpoort, is ronduit armoedig, net als de gevel aan de Haarlemmerhouttuinen, het is droevigheid troef. Welke architect zou niet eens graag een wand ontwerpen voor een mooi historisch plein? Een unieke kans, maar nee, deze postmoderne kunstenaar heeft juist zijn best gedaan om het failliet van de hedendaagse architectuur nog eens breed uit te meten.

Verantwoordelijkheid

Een plint met winkels die geen pui hebben, een beëindiging van niks en daartussen reeksen ramen die uit de catalogus van de hedendaagse massawoningbouw afkomstig zijn. Vergeleken bij deze demonstratie van onmacht was het ontwerp van Auke Komter voor de hoek van de Korte Prinsengracht en de Haarlemmerstraat toch een waar meesterwerk. Komter was geen genie, maar hij had in elk geval het lef om de problemen van de opgave onder ogen te zien. Op het Haarlemmerplein durft niemand zijn verantwoordelijkheid nemen, de overheid niet, de ontwikkelaar evenmin en zijn loopjongen, de architect, verraadt zelfs de meest elementaire beginselen van het beroep. Het plein verdient beter, zelfs de Korte Marnixstraat. Een toonbeeld van goedkope aannemersarchitectuur uit het jaar nul van de massawoningbouw is nog aanmerkelijk beter dan dit bouwplan voor het Haarlemmerplein.

Vincent van Rossem

Officiële reactie op plan voor Haarlemmerplein

De Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad heeft eind oktober het Dagelijks Bestuur van stadsdeel-Centrum schriftelijk laten weten hoe het over het Haarlemmerpleinplan denkt. In die brief wijst Herman Pinkse erop dat het het laatste in een reeks van niet aanvaardbare plannen is. "Hoewel de al veel te lang bestaande uiterst onbevredigende situatie op het plein de neiging oproept nu maar ja te zeggen tegen een plan dat realiseringkans lijkt te hebben en het minste van de kwaden is, wijkt dit plan op zoveel punten af van wat er naar ons oordeel moet worden geëist dat medewerking hieraan ons niet juist lijkt", aldus het begin van de brief.

Een van de bezwaren heeft betrekking op de grootschaligheid. "De op zichzelf inven-

tieve oplossing voor de onaantrekkelijke noordgevel, waarbij de woningen aan die kant zoveel mogelijk op de pleinzijde zijn georiënteerd en ook vanaf het plein worden ontsloten, versterkt het beeld van een grootschalig blok nog eens."

Over de belangrijkste gevel aan het plein zegt de vereniging dat "van een reële parcellering geen sprake is. De kozijnen komen kennelijk allemaal uit dezelfde timmerfabriek en de uniforme rechte afdekking is dodelijk in dit opzicht". Voorts wordt de vraag gesteld of het pleintje bij de entree van de woningen past in een pleinvand. "Het idee is ontleend, zo schijnt het, aan het pleintje voor de Posthoornkerk. De context is daar echter geheel anders en daar is het een passende

oplossing voor een bijzondere functie, die een zekere publieke voorruimte vraagt. Hier is dat niet het geval en het pleintje onderbreekt op een onlogische manier de gevelwand met publieksfuncties en accentueert de totaliteit van het grote blok." Eindconclusie: de architect is er ondanks zijn inventiviteit niet in geslaagd een gebouw te ontwerpen waarvan gezegd kan worden dat het zich redelijk voegt in de bebouwingskarakteristiek van de Amsterdamse binnenstad. "In deze vorm komt het plan niet voor realisering in aanmerking", aldus de zienswijze van de vereniging.

(Voor de volledige tekst, zie: www.AmsterdamseBinnenstad.nl)